

ROLE VE FAIRTRADE

VZDĚLÁVACÍ LEKCE

FAIRTRADE
ČESKO a SLOVENSKO

Pěstitelka banánů z panamského družstva COOBANA.
Foto: Stanislav Komínek, Fairtrade Česko a Slovensko

VZDĚLÁVACÍ LEKCE ROLE VE FAIRTRADE

Cíle:

- ★ Účastníci a účastnice porozumí rolím jednotlivých aktérů zapojených do systému Fairtrade.
- ★ Účastníci a účastnice popíší, jakým způsobem v systému Fairtrade putují peníze a suroviny.

Anotace: Účastníci a účastnice prozkoumají, kdo jsou aktéři v systému Fairtrade a jak mezi nimi putují peníze a suroviny. Na příkladu kávy si názorně ukáží, komu kdo platí za suroviny a služby, jak je poskládaný dodavatelský řetězec a jakou roli v něm zaujímá Fairtrade International a auditorská společnost FLOCERT. Účastníci a účastnice porozumí, kdo musí být v systému Fairtrade certifikovaným partnerem a k čemu slouží licence. Pro pochopení dodavatelského řetězce a síly jednotlivých aktérů doporučujeme před touto lekcí zařadit vzdělávací lekci Záhada levných banánů.

Klíčová otázka: Jak putují peníze a suroviny v dodavatelském řetězci systému Fairtrade?

Věk: 14+

Počet účastníků/ic: 10+ (dá se využít i v méně lidech pokud někdo bude reprezentovat více rolí)

Časová dotace: 45+ minut

Pomůcky:

- ★ kartičky rolí - vytisknuté a rozstříhané (v příloze),
- ★ diagram putování peněz a kávy - vytisknuté barevně pro pedagoga nebo pedagožku (v příloze),
- ★ papíry, tužky, fixy, papírová lepicí páska, flipchartový papír nebo tabule, barevné provázky (zelené, modré, červené a oranžové).

POSTUP = EVOKACE + UVĚDOMĚNÍ + REFLEXE

EVOKACE (5 MINUT)

Představa putování peněz a surovin (5 minut)

Řekněte účastníkům a účastnicím, že se budete zabývat **dodatelským řetězcem v systému Fairtrade**, tedy tím, odkud kam a přes koho putuje zboží - káva a jak řetězcem putují peníze. Na úvod je nechte ve dvojicích znázornit jejich představy o dodavatelském řetězci ve Fairtrade - jeden z dvojice znázorní představu **putování peněz od spotřebitele k pěstiteli** a druhý naopak znázorní svou představu **putování zboží (kávy) od pěstitelů k spotřebiteli**. Své znázornění budou moci na konci této lekce doplnit. Přemýšlení můžete podpořit těmito otázkami:

- ★ **Kde v dodavatelském řetězci bude pražírna?**
- ★ **Kde v dodavatelském řetězci bude importér (dovozce)?**
- ★ **Kde v dodavatelském řetězci bude fairtradové pěstitelské družstvo?**

UVĚDOMĚNÍ (35 MINUT)

Aktéři a vztahy v systému Fairtrade

(35 minut)

V první části si představíme jednotlivé aktéry dodavatelského řetězce systému Fairtrade. Naše ukázka je jednou z možností fungování dodavatelského řetězce, neplatí pro všechny případy: někdy je dodavatelský řetězec kratší, někdy delší, ale uvedený příklad je typický pro kávu.

Rozdělte účastníky a účastnice do deseti skupin a do každé dejte **kartičku role**. Každý má za úkol přečíst si kartičku role, napsat svou roli fixou na papírovou lepicí pásku a nalepit si ji na hrud'

Nechte nyní účastníky a účastnice, aby se vzájemně seznámili. Dejte jim na to dostatek času, aby mohli **obejít všechny ostatní skupiny rolí** a vyměnit si informace o tom, jestli spolu mají nějaký vztah. Zaměřte se přitom na tyto otázky:

- ★ **Kdo mi za něco platí a komu platím já?**
- ★ **Kdo ode mě odebírá kávu a od koho ji mám já?**
- ★ **Platím někomu za provedení auditu a certifikaci?**
- ★ **Platím někomu licenční poplatky?**

Poté jim zadejte úkol **poskládat v prostoru celý dodavatelský řetězec od pěstitele až po spotřebitele** (pěstitel - družstvo - exportér - importér - pražírna - řetězec - spotřebitel). Ke znázornění vazeb v řetězci mezi jednotlivými aktéry můžete využít barevné provázky (viz příloha). Začněte zelenými provázky a ukázkou cesty kávy. Postupně je nechte **zapojit i zbývající tři role, které řeší certifikaci a licenci** (FLOCERT, Fairtrade International, Fairtrade Česko a Slovensko).

Až účastníci a účastnice sestaví celý diagram, **nechte je výsledek představit**. Postupně se doptejte každé skupiny na jejich roli, **komu museli platit** (za kávu, provedení auditu nebo licenci k využití známky FAIRTRADE na obalu) a **komu kávu dále prodávali**. Dbejte na to, aby vazby popisovali vlastními slovy a vyvarovali se čtení popisů z lístečků.

Postupně při představování rolí kontrolujte zaznamenané vazby a případně je dle diagramu (v příloze) doplňujte či upravujte. Diagram můžete pro lepší přehled postupně zaznamenávat na flipchart, získáte tak hotový **diagram putování peněz a kávy**.

REFLEXE (5 MINUT)

Porovnání představy a diagramu

(5 minut)

Vyzvěte nyní účastníky a účastnice, aby si opět vzali svůj papír s nakreslenou představou putování peněz a surovin, nechte je porovnat jejich představu s vytvořeným diagramem. Na závěr jim dejte prostor na komentáře a doptejte se, co je překvapilo, nebo co pro ně byla nejzajímavější informace.

PŘÍLOHY = KARTIČKY ROLÍ A DIAGRAM

ROLE

VYSVĚTLENÍ

PĚSTITEL

Na rodinném pozemku pěstují kávovníky. Musím se o ně starat, sázet sazenice, vytvářet kompost, hnojit, zalévat, prosekávat, kontrolovat. A jednou za rok během sklizně ručně sbírám s brigádníky zralé plody, odslupkovávám je a dávám sušit. Pro usušenou zelenou kávu si už přijedou z mého fairtradového družstva. Musím zaplatit brigádníky a prodejem kávy uživit svou rodinu.

Certifikace: NE
Licence: NE

Do Fairtrade nemůžu vstoupit sám jen přes družstvo. Spojíme se s dalšími pěstiteli v okolních vesnicích a založíme družstvo. Přes něj pak kávu prodáváme. Občas ke mně přijde auditor z FLOCERT na kontrolu.

FAIRTRADOVÉ DRUŽSTVO

Družstvo spojuje pěstitelů. Ti jako jeho členové si volí předsedu a další zástupce, ale i využití fairtradového příplatku. Družstvo sváží produkci od svých členů, kontroluje ji, uskládá ji a prodává exportérovi.

Certifikace: ANO
Licence: NE

Naše družstvo se musí nechat certifikovat. Kontrola z FLOCERT kontroluje účetnictví, nakládání s fairtradovým příplatkem, demokratické řízení, jak pěstitelé zachází s voudou a půdou, zda nevyužívají dětskou práci nebo geneticky modifikované plodiny. Audity z FLOCERT jsou pravidelné, hlášené i nehlášené.

FAIRTRADOVÝ EXPORTÉR

Jako vývozce svážím pytle s kávou nákladními auty ze skladu fairtradového družstva do přístavu. Kávu zkontroluji a nakládám do přepravních kontejnerů. Musím zaplatit řidiče a skladníky, navíc potřebuji něco vydělat.

Certifikace: ANO
Licence: NE

Musím se nechat certifikovat. Auditor z FLOCERT u mě projde účetnictví, prověří jestli platím družstvu správnou cenu a navíc fairtradový příplatek, a taky kontroluje, jestli objemy nakoupené a prodané kávy sedí.

ROLE

VYSVĚTLENÍ

FAIRTRADOVÝ IMPORTÉR

Jako dovozce převážím kávu přes oceán do Evropy. Kávu nakupuji v přístavu pěstitelské země a zajišťuji přepravu nákladní lodí. Ta trvá z Peru do Hamburku přes 20 dnů. Tam už si ode mě zelenou kávu nakoupí pražírna. Potřebuji pokrýt své náklady a něco také vydělat.

Certifikace: ANO

Licence: NE

Musím se nechat certifikovat, auditor z FLOCERT u mě ve firmě pravidelně kontroluje účetnictví a sklad. Fairtradová káva se nesmí smíchat s normální kávou, množství nakoupené zelené kávy musí sedět s množstvím prodané kávy.

FAIRTRADOVÁ PRAŽÍRNA

Nakupuji jutové pytle se zelenou kávou jakmile dorazí do evropského přístavu. Kávu pražím. Mám vlastní značku kávy, část mé kávy prodávám přímo zákazníkům a část prodávám přes obchodní řetězce. Musím zaplatit své zaměstnance, sklad a splátku na pražičku kávy, na prodeji kávy také potřebuji vydělat.

Certifikace: ANO

Licence: ANO

Musím se nechat certifikovat od FLOCERT, protože kávu pražím a balím. Kávu uvádím na český trh pod svou značkou, proto musím Fairtrade ČS platit licenční poplatek za kontrolu v systému a možnost využití certifikační známky na obalu.

OBCHODNÍ ŘETĚZEC

Nakupuji kávu z certifikované pražírny. Prodávám ji pak ve svých obchodech spotřebitelům. Provozují sklady, zaměstnávám prodavače, musím investovat do propagace. Potřebuji na prodeji kávy vydělat, abych pokryl své náklady a něco vydělal.

Certifikace: NE

Licence: NE

Nemusím projít certifikací, protože kávu nezpracovávám, dostávám ji už zabalenu. V tomto případě ani nejsem licenčním partnerem, káva není vyráběná pod mou privátní značkou.

Licenční poplatek bych musel platit jen v případě, že budu kávu na trh uvádět pod svou značkou a pražírna ji pro mě jen napraží. Vlastní fairtradovou kávu má v České republice třeba Kaufland (pod privátní značkou K-Bio) nebo Lidl (ve svém Coffee To Go automatu).

ROLE

VYSVĚTLENÍ

SPOTŘEBITEL

Jako zákazník nakupuji kávu pro svou spotřebu. Můžu nakupovat přímo v pražírně, malém obchodě nebo v obchodním řetězci. Chci nejen kávu dobré kvality, ale i podpořit důstojný život pěstitelů kávy v Peru, Ugandě nebo Indii. Vybírám si proto kávu se zelenomodrou certifikační známkou FAIRTRADE na obalu.

Využívám nejen své role spotřebitele, ale i své role aktivního občana. Fairtradové pěstitele můžu podpořit nejen nákupem, ale i organizováním informačních akcí (Férová snídaně, výstava, promítání) nebo podporou globálního vzdělávání.

FAIRTRADE INTERNATIONAL

Jsme mezinárodní nevládní nezisková organizace. Sdružujeme Fairtrade organizace a tři velké sítě pěstitelů (pro Afriku, Asii a Tichomoří, Latinskou Ameriku a Karibik). Polovinu hlasů v rámci naší valné hromady mají zástupci pěstitelů.

Vytváříme standardy Fairtrade a dohlížíme na využívání známky FAIRTRADE. Věnujeme se také rozvoji trhu a zvyšování povědomí o Fairtrade. Svou činnost financujeme především z licenčních poplatků od obchodníků, kteří používají známku FAIRTRADE na svých produktech.

Ve standardech definujeme pravidla fungování Fairtrade. Najdete tam minimální výkupní cenu za pranou kávu arabiku i výši fairtradového příplatku pro fairtradové družstvo. Kontrolu naplňování těchto standardů ale už neděláme my, to má na starosti nezávislá auditorská společnost FLOCERT.

FAIRTRADE ČESKO A SLOVENSKO

Jsme nevládní nezisková organizace, která se zabývá podporou myšlenky a hnutí spravedlivého obchodu (fair trade) a zároveň jsme oficiálním zástupcem Fairtrade International pro Česko a Slovensko.

Komunikujeme s certifikovanými výrobci, kontrolujeme využívání známky FAIRTRADE, podílíme se na propagaci Fairtrade a podporujeme aktivní lidi v osvětě a vzdělávání o globálních souvislostech ve světě.

Svou činnost financujeme především z licenčních poplatků od obchodníků, kteří používají známku FAIRTRADE na svých produktech.

FLOCERT

Naše nezávislá auditorská společnost provádí kontroly dodržování standardů Fairtrade ve spolupráci s auditory po celém světě. Certifikovaný musí být každý článek obchodního řetězce, od pěstitelského družstva, přes přepravce až po zpracovatele, který výrobek zabalí. Ti všichni nám za provedení auditu musí zaplatit.

Našich více než 100 proškolených auditorů a auditorek v roce 2018 provedlo 2999 auditů. Po inspekci na místě posíláme auditorskou zprávu do centrály FLOCERT. Náš analytik zprávu vyhodnotí.

V případě naplnění standardů vystavuje FLOCERT potvrzení o certifikaci a samotný certifikát. Pokud najdeme nějaké nedostatky, požadujeme nápravu, jinak družstvo nebo zpracovatel o certifikaci přijde. Po úvodním auditu jsou pěstitelská družstva v rámci tříletého certifikačního cyklu zkontrolovány ještě dvakrát. Mimo těchto pravidelných auditů provádíme také neohlášené kontroly.

DIAGRAM PUTOVÁNÍ PLATEB A KÁVY

UKÁZKA FUNKOVÁNÍ SYSTÉMU FAIRTRADE

